Parlaimint na hEorpa
2019-2024

An Coiste um Ghnóthaí Eachtracha

2023/2118(INI)

7.7.2023

DRÉACHT-TUARASCÁIL

maidir le cearta an duine agus an daonlathas ar domhan agus beartas an Aontais Eorpaigh i leith an ábhair – tuarascáil bhliantúil 2023
(2023/2118(INI))

An Coiste um Ghnóthaí Eachtracha

Rapóirtéir: Nacho Sánchez Amor

PR_INI

CLÁR

Leathanach

TAIRISCINT I gCOMHAIR RÚN Ó PHARLAIMINT NA hEORPA 3

RÁITEAS MÍNIÚCHÁIN 15

TAIRISCINT I gCOMHAIR RÚN Ó PHARLAIMINT NA hEORPA

maidir le cearta an duine agus an daonlathas ar domhan agus beartas an Aontais Eorpaigh i leith an ábhair – tuarascáil bhliantúil 2023
(2023/2118(INI))

Tá Parlaimint na hEorpa,

– ag féachaint do Chairt um Chearta Bunúsacha an Aontais Eorpaigh,

– ag féachaint don Choinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine,

– ag féachaint d'Airteagail 2, 3, 8, 21 agus 23 den Chonradh ar an Aontas Eorpach (CAE),

– ag féachaint d'Airteagal 17 agus d'Airteagal 207 den Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh (CFAE),

– ag féachaint do Dhearbhú Uilechoiteann Chearta an Duine agus do chonarthaí agus ionstraimí eile na Náisiún Aontaithe um chearta an duine,

– ag féachaint don Chúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Sibhialta agus Polaitiúla,

– ag féachaint do Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chosc agus Pionósú Choir an Chinedhíothaithe 1948 agus do rún 43/29 ó Chomhairle na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine an 22 Meitheamh 2020 maidir le cinedhíothú a chosc,

– ag féachaint do Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe maidir le Gach Cineál Idirdhealaithe in aghaidh na mBan a Dhíothú an 18 Nollaig 1979,

– ag féachaint don Dearbhú maidir le Gach Cineál Éadulaingthe agus Idirdhealaithe atá Bunaithe ar Reiligiún nó Creideamh a Dhíothú, a fógraíodh le rún 36/55 ó Chomhthionól Ginearálta na Náisiún Aontaithe an 25 Samhain 1981,

– ag féachaint do Dhearbhú na Náisiún Aontaithe maidir le Cearta Daoine a bhaineann le Mionlaigh Náisiúnta nó Eitneacha, Reiligiúnacha agus Teanga an 18 Nollaig 1992,

– ag féachaint do Dhearbhú na Náisiún Aontaithe maidir le Cosantóirí Chearta an Duine, a glacadh trí chomhthoil i rún 53/144 ó Chomhthionól Ginearálta na Náisiún Aontaithe an 9 Nollaig 1998,

– ag féachaint do Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh an 20 Samhain 1989 agus don dá Phrótacal Roghnacha a ghabhann leis, a glacadh an 25 Bealtaine 2000,

– ag féachaint do Chonradh Trádála Arm na Náisiún Aontaithe, a tháinig i bhfeidhm an 24 Nollaig 2014, agus Cód Iompair AE maidir le hOnnmhairiú Arm an 5 Meitheamh 1998,

– ag féachaint do Dhearbhú Bhéising na Náisiún Aontaithe ó Mheán Fómhair 1995,

– ag féachaint do Chlár Oibre 2030 na Náisiún Aontaithe don Fhorbairt Inbhuanaithe a glacadh an 25 Meán Fómhair 2015 agus, go háirithe, do spriocanna 1, 4, 5, 8 agus 10 de,

– ag féachaint do Choinbhinsiúin Chomhairle na hEorpa an 4 Aibreán 1997 chun Cearta an Duine agus Dínit an Duine a chosaint maidir le Feidhmiú na Bitheolaíochta agus na Míochaine, agus do na prótacail breise a ghabhann leo, maidir le Gníomhaíocht in aghaidh Gáinneáil ar Dhaoine an 16 Bealtaine 2005, agus maidir le Leanaí a Chosaint i gcoinne Taiscéalaíocht Ghnéasach agus Mí-Úsáid Ghnéasach an 25 Deireadh Fómhair 2007,

– ag féachaint do Choinbhinsiún Chomhairle na hEorpa an 11 Bealtaine 2011 chun foréigean in aghaidh na mban agus foréigean teaghlaigh a chosc agus a chomhrac (dá ngairtear ‘Coinbhinsiún Iostanbúl’ anseo feasta), nach bhfuil daingnithe ag na Ballstáit go léir,

– ag féachaint do Phrótacal Uimh. 6 de chuid Choinbhinsiún Chomhairle na hEorpa an 28 Aibreán 1983 chun Cearta an Duine agus Saoirsí Bunúsacha a Chosaint agus a bhaineann le Deireadh a chur le Pionós an Bháis,

– ag féachaint do Rialachán (AE) 2020/1998 ón gComhairle an 7 Nollaig 2020 a bhaineann le bearta sriantacha i gcoinne sáruithe agus mí-úsáidí tromchúiseacha ar chearta an duine[1],

– ag féachaint do Rialachán (AE) 2021/947 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 9 Meitheamh 2021 lena mbunaítear an Ionstraim um Chomharsanacht, Forbairt agus Comhar Idirnáisiúnta - An Eoraip Dhomhanda, lena leasaítear agus lena n-aisghairtear Cinneadh Uimh. 466/2014/AE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle agus lena n-aisghairtear Rialachán (AE) 2017/1601 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle agus Rialachán (CE, Euratom) Uimh. 480/2009 ón gComhairle[2],

– ag féachaint do chonclúidí ón gComhairle an 20 Feabhra 2023 maidir le tosaíochtaí AE i bhFóraim na Náisiún Aontaithe maidir le Cearta an Duine 2023,

– ag féachaint do Phlean Gníomhaíochta an Aontais maidir le Cearta an Duine agus an Daonlathas 2020-2024, a ghlac an Chomhairle an 17 Samhain 2020 agus a Athbhreithniú meántéarma a glacadh an 9 Meitheamh 2020,

– ag féachaint do Phlean Gníomhaíochta an Aontais maidir leis an gComhionannas Inscne agus Cumhachtú na mBan sa Chaidreamh Seachtrach, 2021-2025 (GAP III),

– ag féachaint do straitéis an Aontais maidir le Cearta an Linbh 2021-2024,

– ag féachaint do Threoirlínte an Aontais Eorpaigh maidir le cosantóirí chearta an duine, arna nglacadh ag an gComhairle an 14 Meitheamh 2004,

[1] IO L 410 I, 7.12.2020, lch. 1.
[2] IO L 209, 14.6.2021, lch. 1.

– ag féachaint do Threoirlínte an Aontais Eorpaigh maidir le comhlíonadh an dlí dhaonnúil idirnáisiúnta 2005 a chur chun cinn, arna nuashonrú in 2009,

– ag féachaint do Threoirlínte an Aontais Eorpaigh maidir le pionós an bháis, arna nuashonrú ag an gComhairle an 12 Aibreán 2013,

– ag féachaint do Threoirlínte AE maidir le cur chun cinn agus cosaint a dhéanamh ar gach ceart de chearta an duine a bheith á theachtadh ag daoine leispiacha, aeracha, déghnéasacha, trasinscneacha agus idirghnéasacha (LADTI), a glacadh an 24 Meitheamh 2013,

– ag féachaint do Threoirlínte an Aontais Eorpaigh maidir le Cearta an Duine i dtaca le saoirse chun tuairimí a nochtadh ar líne agus as líne, arna nglacadh ag an gComhairle an 12 Bealtaine 2014,

– ag féachaint do Threoirlínte an Aontais Eorpaigh maidir le Cearta an Duine i dtaca le neamh-idirdhealú sa ghníomhaíocht sheachtrach, arna nglacadh ag an gComhairle an 18 Márta 2019,

– ag féachaint do Threoirlínte an Aontais Eorpaigh maidir le Cearta an Duine i dtaca le huisce óil sábháilte agus le sláintíocht, arna nglacadh ag an gComhairle an 17 Meitheamh 2019,

– ag féachaint do na Treoirlínte athbhreithnithe maidir le beartas an Aontais Eorpaigh i leith tríú tíortha maidir le céastóireacht agus maidir le híde nó pionós eile atá cruálach, mídhaonna nó táireach, arna nglacadh ag an gComhairle an 16 Meán Fómhair 2019,

– ag féachaint do Threoirlínte athbhreithnithe an Aontais Eorpaigh maidir le hidirphléití i dtaca le cearta an duine le tíortha comhpháirtíochta/tríú tíortha, arna bhformheas ag an gComhairle an 22 Feabhra 2021,

– ag féachaint don teachtaireacht ón gCoimisiún an 12 Meán Fómhair 2012 dar teideal ‘Fréamhacha an daonlathais agus na forbartha inbhuanaithe: Rannpháirtíocht na hEorpa leis an tSochaí Shibhialta sa chaidreamh seachtrach’ (COM(2012)0492),

– ag féachaint do chonchlúidí ón gComhairle an 10 Márta 2023 maidir le ról an spáis shibhialta i ndáil le cearta bunúsacha a chosaint agus a chur chun cinn san Aontas,

– ag féachaint don togra ón gCoimisiún le haghaidh treoir ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle maidir le Dícheall Cuí maidir le hInbhuanaitheacht Chorparáideach agus lena leasaítear Treoir (AE) 2019/1937 (COM(2022)0071),

– ag féachaint do Thuarascáil Bhliantúil AE ar Chearta an Duine agus an Daonlathas ar Domhan 2022,

– ag féachaint dá Duais Sakharov um Shaoirse Smaointeoireachta,

– ag féachaint do rún uaithi an 15 Eanáir 2019 maidir le Treoirlínte AE agus sainordú Thoscaire Speisialta AE maidir le cur chun cinn saoirse reiligiúin agus creidimh

lasmuigh den Aontas[3],

– ag féachaint do rún uaithi an 23 Deireadh Fómhair 2020 maidir le Comhionannas Inscne i mbeartas eachtrach agus slándála AE[4],

– ag féachaint do rún uaithi an 19 Bealtaine 2021 maidir le cosaint chearta an duine agus beartas imirce seachtrach an Aontais[5],

– ag féachaint do rún uaithi an 19 Bealtaine 2021 maidir le héifeachtaí an athraithe aeráide ar chearta an duine agus maidir le ról chosantóirí an chomhshaoil i leith an ábhair sin[6],

– ag féachaint do rún uaithi an 8 Iúil 2021 maidir le Córas Domhanda Smachtbhannaí an Aontais i ndáil le Cearta an Duine (Gníomh Magnitsky AE)[7],

– ag féachaint don rún uaithi an 16 Meán Fómhair 2021 maille le moltaí don Choimisiún maidir le foréigean inscnebhunaithe a shainaithint mar réimse nua coireachta a liostaítear in Airteagal 83(1) CFAE[8],

– ag féachaint do mholadh uaithi an 17 Feabhra 2022 chuig an gComhairle agus chuig Leas-Uachtarán an Choimisiúin / Ardionadaí an Aontais do Ghnóthaí Eachtracha agus don Bheartas Slándála maidir le héilliú agus cearta an duine[9],

– ag féachaint do rún uaithi an 18 Eanáir 2023 maidir le cearta an duine agus an daonlathas ar domhan agus do bheartas an Aontais Eorpaigh i leith an ábhair – tuarascáil bhliantúil 2022[10], agus do na rúin uaithi roimhe sin maidir le tuarascálacha bliantúla níos luaithe,

– ag féachaint do na rúin uaithi maidir le sáruithe ar chearta an duine, ar an daonlathas agus ar an smacht reachta (ar a dtugtar rúin phráinne), arna nglacadh i gcomhréir le Riail 144 dá Rialacha Nós Imeachta ó 2019 i leith, go háirithe na rúin sin a glacadh in 2022 agus 2023,

– ag féachaint do Riail 54 dá Rialacha Nós Imeachta,

– ag féachaint don tuarascáil ón gCoiste um Ghnóthaí Eachtracha (A9-0000/2023),

A. de bhrí go bhfuil an tAontas fothaithe ar luachanna na hurraime do dhínit an duine, na saoirse, an daonlathais, an chomhionannais, an smachta reachta agus na hurraime do chearta an duine, mar a leagtar amach in Airteagal 2 CAE; de bhrí go bhfuil ghníomhaíocht an Aontais ar fud an domhain treoraithe ag uilíocht agus ag dodhealaitheacht chearta an duine;

---

[3] IO C 411, 27.11.2020, lch. 30.
[4] IO C 404, 6.10.2021, lch. 202.
[5] IO C 15, 12.1.2022, lch. 70.
[6] IO C 15, 12.1.2022, lch. 111.
[7] IO C 99, 1.3.2022, lch. 152.
[8] IO C 117, 11.3.2022, lch. 88.
[9] IO C 342, 6.9.2022, lch. 295.
[10] Téacsanna arna nglacadh, P9_TA(2023)0011.

B. de bhrí, de réir na gConarthaí, go bhfuil caomhnú agus cosaint éifeachtach chearta an duine agus an daonlathais i gcroílár ghníomhaíocht sheachtrach an Aontais;

C. de bhrí go bhfuil comhsheasmhacht agus comhleanúnachas i measc bheartais inmheánacha agus sheachtracha AE ríthábhachtach chun beartas an Aontais um chearta an duine a bhaint amach;

D. de bhrí gur daonlathais iad na tíortha a dheimhnigh go bhfuil gach duine in ann lántairbhe a bhaint as a gcearta daonna; de bhrí gurb é iltaobhachas riailbhunaithe an córas eagraithe is fearr chun daonlathais a chosaint;

E. de bhrí go bhfuil méadú tagtha ar líon na n-uathlathas, agus 70 % de dhaonra an domhain anois ag maireachtáil faoi riail fhorlámhach de réir Ollscoil Gothenburg[11]; de bhrí go bhfuil an t-údarásaíochas, an míliobrálachas agus an pobalachas ag bagairt ar an ord domhanda riailbhunaithe, ar chosaint agus ar chur chun cinn chearta an duine sa domhan, chomh maith leis na luachanna agus na prionsabail ar a bhfuil an tAontas fothaithe;

F. de bhrí gur léirigh athbhreithniú meántéarma na bliana seo ar Phlean Gníomhaíochta AE maidir le Cearta an Duine agus leis an Daonlathas 2020-2024, in ainneoin an dul chun cinn atá déanta go dtí seo, gur gá tuilleadh a dhéanamh, go háirithe i gcomhthéacs na ndúshlán nach bhfaca an domhan a leithéid riamh roimhe seo ó glacadh é;

Aghaidh a thabhairt ar threochtaí domhanda agus ar dhúshláin mhóra

1. ag athdhearbhú uilechoitinne agus dhodhealaitheacht chearta an duine agus na dínite ar cuid dhílis de gach duine í; ag athdhearbhú dhualgas AE agus a Bhallstát an daonlathas agus uilíocht chearta an duine a chosaint agus a chur chun cinn ar fud an domhain;

2. á chur i bhfáth nach mór don Aontas a bheith lán-ullmhaithe chun dul i ngleic leis an méadú ar an údarásaíochas, an míliobrálachas agus an pobalachas, chomh maith leis na hionsaithe méadaitheacha ar uilíocht chearta an duine, ar an daonlathas agus ar an dlí daonnúil idirnáisiúnta;

3. ag cáineadh na treochta méadaithí maidir le sáruithe ar chearta an duine agus ar luachanna daonlathacha ar fud an domhain, amhail básuithe, céastóireacht, gabhálacha treallacha agus coinneáil threallach, dianteannadh ar an tsochaí shibhialta agus freasúra pholaitiúil, an iomarca úsáide a bhaint as foréigean ag údaráis phoiblí, cinsireacht agus bagairtí ar na meáin neamhspleácha, i measc nithe eile; á chur in iúl gur saoth léi an lagú ar chosaint na n-institiúidí daonlathacha agus laghdú an spáis do shochaithe sibhialta ar fud an domhain;

4. ag cur sonrú sa tsraith uirlisí mhéadaithe a úsáideann réimis fhorlámhacha agus neamhliobrálacha chun creat a thógáil chun cearta an duine a chreimeadh trí fhorálacha reachtacha agus neamhreachtacha a úsáidtear chun an tsochaí shibhialta a chur ina tost agus a bhagairt, chun na breithiúna a rialú agus chun géarleanúint a dhéanamh ar

[11] Ollscoil Gothenburg, *The world is becoming increasingly authoritarian - but there is hope*[Tá an domhan ag éirí níos forlámhaí - ach tá dóchas ann], 2 Márta 2023 https://www.gu.se/en/news/the-world-is-becoming-increasingly-authoritarian-but-there-is-hope.

chosantóirí chearta an duine i measc nithe eile, agus teorainn a chur le teachtadh na gceart bunúsach, ar sárú follasach é ar a n-oibleagáidí idirnáisiúnta maidir le cearta an duine;

5. ag tabhairt dá haire, agus is díol sásaimh di, go bhfuil ‘gnéithe dearfacha maidir le cearta an duine’ ann freisin i gcomhthéacs sin na ndúshlán mór do chearta an duine ar fud an domhain; á chur i bhfios go láidir go bhfuil gá le cumarsáid níos straitéisí maidir le cearta an duine agus daonlathas trí nuacht faoi thorthaí dearfacha, beartais agus dea-chleachtais a scaipeadh; ag tacú leis an tionscnamh Dea-scéalta faoi Chearta an Duine[12] mar bhealach chun dea-scéalta faoi chearta an duine a chur chun cinn;

Freagairt ar dhúshláin uilechoiteanna maidir le cearta an duine agus leis an daonlathas

Ag seasamh leis an dlí idirnáisiúnta um chearta an duine agus an dlí dhaonnúil

6. á chur i bhfios go láidir gur gá seasamh leis an dlí daonnúil idirnáisiúnta; á iarraidh go ráthófar go héifeachtach gluaiseacht cabhrach daonnúla tapa gan bhac le linn coinbhleachtaí armtha agus go gcruthófar conairí daonnúla go córasach, pé uair nó pé áit is gá, i gcásanna coinbhleachtaí armtha agus cogaidh; ag cáineadh na n-iarmhairtí daonnúla tubaisteacha agus na sáruithe ar chearta an duine mar thoradh ar chogadh nua-aimseartha agus coinbhleachtaí ar fud an domhain; ag cur sonrú i dtionchair inscne na coinbhleachta armtha chomh maith leis na hiarmhairtí comhshaoil atá aici;

Ceart chun beatha: i dtreo dhíothú uilechoiteann phionós an bháis

7. ag tabhairt dá haire, in ainneoin na treochta i roinnt tíortha nach bhfuil san Aontas bearta a dhéanamh chun pionós an bháis a dhíothú, go bhfuil dúshláin shuntasacha fós ann ina leith sin; á chur in iúl gur saoth léi go bhfuil an leibhéal is airde bainte amach le cúig bliana anuas ag tíortha eile nach bhfuil san Aontas maidir le líon na bpianbhreitheanna báis a cuireadh i gcrích; á iarraidh an athuair go ndéanfaidh gach tír deireadh iomlán a chur le pionós an bháis nó moratóir láithreach a bhunú mar chéad chéim i dtreo é a dhíothú;

An ceart chun tuairimí a nochtadh, saoirse na meán agus an ceart chun faisnéise

8. á chur in iúl gur cúis mhór bhuartha di na céimeanna ar gcúl atá ag dul i méid maidir leis an tsaoirse chun tuairimí a nochtadh agus saoirse na meán ar fud an domhain, go háirithe d’iriseoirí; ag cáineadh na cinsireachta ar iriseoirí, ar chosantóirí chearta an duine agus ar eagraíochtaí na sochaí sibhialta trí dhlíthe ‘gníomhairí eachtracha’, mar a thugtar orthu, a chur i bhfeidhm, chomh maith le bearta eile reachtacha agus neamhreachtacha arna nglacadh ag réimis údarásaíocha agus ag réimis mhíliobrálacha; ag meabhrú gur cúis mhór imní di úsáid cásanna dlí straitéiseacha i gcoinne rannpháirtíocht an phobail chun iad a chur ina dtost;

An ceart chun na saoirse smaointeoireachta, coinsiasa, reiligiúin agus creidimh

9. á athdhearbhú gur cúis bhuartha di sáruithe ar an gceart chun saoirse smaointeoireachta, coinsiasa, reiligiúin agus creidimh; á chur in iúl gur saoth léi ionstraimiú féiniúlachtaí

[12] https://goodhumanrightsstories.net/.

reiligiúin nó creidimh chun críoch polaitiúil agus mionlaigh reiligiúnacha agus creidimh agus pobail reiligiúnacha a eisiamh i dtíortha áirithe nach bhfuil san Aontas; á mholadh go n-oibreodh an toscaire speisialta go dlúth agus ar bhealach comhlántach le hIonadaí Speisialta an Aontais Eorpaigh um Chearta an Duine (ISEA) agus Meitheal na Comhairle um Chearta an Duine agus, chun na críche sin, á mheas gur cheart an toscaire speisialta chun saoirse reiligiúin agus creidimh a chur chun cinn lasmuigh de AE a chomhtháthú sa tSeirbhís Eorpach Gníomhaíochta Seachtraí ar bhealach comhchosúil leis na toscairí speisialta eile agus le hionadaithe speisialta AE;

An ceart chun comhionannais agus chun neamh-idirdhealaithe

10. á athdhearbhú go gcáineann sí gach cineál ciníochais, éadulaingthe, seineafóibe agus idirdhealaithe bunaithe ar chine, eitneacht, náisiúntacht, aicme shóisialta, míchumas, sainaicme, reiligiún, creideamh, aois, gnéaschlaonadh nó féiniúlacht inscne; ag cáineadh bhagairt idirnáisiúnta mhéadaitheach na fuathchainte, lena n-áirítear ar líne; á athdhearbhú an ról ríthábhachtaigh atá ag an oideachas agus ag idirphlé maidir le caoinfhulaingt, tuiscint agus éagsúlacht a chur chun cinn;

An ceart chun saoirse ó chéasadh agus ó íde mhídhaonna nó tháireach

11. ag cáineadh aon ghnímh nó aon iarrachta ar chéastóireacht agus ar mhodhanna eile íde nó pionóis eile atá cruálach, mídhaonna nó táireach a dhlisteanú, a thionscnamh, a údarú, nó toiliú a thabhairt ina leith, in imthosca ar bith;

An ceart chun rannpháirtíochta poiblí

12. ag tabhairt dá haire nach n-urramaítear an ceart chun páirt a ghlacadh i dtoghcháin shaora agus chóra i réimis fhorlámhacha agus neamhliobrálacha; á thabhairt chun suntais go mbíonn toghcháin bhréige ag na réimis sin agus é mar aidhm leo a gcumhacht a dhaingniú, cionn is nach bhfuil fíoriomaíocht pholaitiúil ná fíor-iolrachas polaitiúil acu; á iarraidh an athuair ar institiúidí an Aontais féachaint an bhféadfaí buanchuireadh ar bhreathnóireacht toghcháin a thabhairt isteach laistigh den chlásal daonlathach i gcomhaontuithe AE, i Scéim na bhFabhar Ginearálaithe agus i sásraí coibhéiseacha;

Cearta na mban agus comhionannas inscne

13. á chur i bhfáth go bhfuil cearta na mban agus comhionannas inscne riachtanach agus doroinnte, chomh maith le bheith ina mbonn don smacht reachta agus do dhaonlathais athléimneacha; á chur in iúl gur saoth léi go bhfuil idirdhealú agus foréigean fós á bhfulaingt ag na milliún ban agus cailíní, go háirithe i gcomhthéacs coimhlintí, agus go ndiúltaítear dá ndínit, dá neamhspleáchas agus fiú dá saol; á iarraidh ar AE, ar a Bhallstáit agus ar chomhpháirtithe atá ar aon intinn leo dlús a chur lena n-iarrachtaí chun a áirithiú go mbainfear leas iomlán as a gcearta daonna agus go gcosnófar iad; á iarraidh go mbeidh cairt AE um chearta na mban ann; ag cáineadh go láidir na n-ionsaithe méadaitheacha ar shláinte agus cearta gnéis agus atáirgthe ar fud an domhain, chomh maith le foréigean inscnebhunaithe; á chur in iúl gur geal léi aontachas an Aontais do Choinbhinsiún Iostanbúl;

Cearta na n-imirceach agus na ndídeanaithe

14. ag cáineadh creimeadh chearta an duine agus shábháilteacht na n-imirceach, na ndídeanaithe agus na ndaoine atá easáitithe go héigeantach; ag athdhearbhú a gcearta daonna doshannta agus ag meabhrú na hoibleagáide atá ar stáit iad a chosaint i gcomhréir leis an dlí idirnáisiúnta ábhartha; á iarraidh ar AE agus ar a Bhallstáit seasamh go héifeachtach lena gcearta i mbeartas imirce AE agus a chomhar le tíortha comhpháirtíochta i ndáil leis sin; á chur in iúl gur cúis mhór bhuartha di líon na ndaoine atá easáitithe go héigeantach, nach bhfacthas a leithéid riamh roimhe seo, mar thoradh ar sháruithe ar chearta an duine (122 mhilliún faoi dheireadh 2022), atá tar éis méadú faoi dhó le 10 mbliana anuas;

Cearta an duine, gnó agus trádáil

15. ag leagan béim ar ról na trádála mar ionstraim shuntasach chun staid chearta an duine a chur chun cinn agus a fheabhsú i dtíortha comhpháirtíochta AE; ag tabhairt dá haire, áfach, gur beag feabhas a tháinig, má tháinig feabhas ar bith, i gcuid de na tíortha ábhartha; á chur in iúl gur saoth léi na héifeachtaí díobhálacha atá ag gníomhaíochtaí gnó iomarcacha agus dúshaothraithe ar chearta an duine agus ar an daonlathas; á iarraidh go dtiocfar ar chomhaontú deiridh tapa agus uaillmhianach i ndáil leis an treoir maidir le dícheall cuí maidir le hinbhuanaitheacht chorparáideach le rialacha ceangailteacha AE maidir le hiompraíocht fhreagrach chorparáideach i ndáil le cearta an duine, cearta saothair agus cearta comhshaoil agus go gcuirfear bailchríoch thráthúil ar an toirmeasc ar tháirgí saothair éigeantais chun a áirithiú go toirmeascfar táirgí a dhéantar le saothar éigeantais ar mhargadh an Aontais;

Cearta dhaoine LADTIA+

16. á chur in iúl gur saoth léi sáruithe chearta an duine, lena n-áirítear idirdhealú, géarleanúint, foréigean agus maruithe i gcoinne daoine leispiacha, aeracha, déghnéasacha, trasinscneacha, neamhdhénártha, idirghnéasacha agus aiteacha (LADTIA+) ar fud an domhain; á chur in iúl gur cúis mhór bhuartha di scaipeadh fuatha agus scéalta agus reachtaíochta frith-LADTIA+, dírithe ar dhaoine LADTIA+ agus ar chosantóirí chearta an duine; á iarraidh an athuair go ndéanfar an Straitéis um Chomhionannas LADTIA 2020-2025 a chur chun feidhme go hiomlán mar uirlis an Aontais chun feabhas a chur ar staid daoine LADTIA+ ar fud an domhain;

Cearta an linbh

17. ag cáineadh na hurraime laghdaithe ar chearta an linbh agus na sáruithe ar na cearta sin atá ag dul i méid, lena n-áirítear trí fhoréigean, luathphósadh agus pósadh éigeantais, mí-úsáid ghnéasach lena n-áirítear ciorrú ball giniúna, gáinneáil, saothar leanaí, earcú saighdiúirí linbh, easpa rochtana ar oideachas agus ar chúram sláinte, míchothú agus fíorbhochtaineacht; á iarraidh an athuair go mbeadh cur chuige córasach comhsheasmhach ann maidir le cearta leanaí a chur chun cinn agus a chosaint i mbeartais sheachtracha uile AE;

Cearta daoine faoi mhíchumas

18. á chur in iúl gur cúis bhuartha di na dúshláin do dhaoine faoi mhíchumas leas iomlán a bhaint as a gcearta, amhail rochtain ar oideachas, ar chúram sláinte agus ar fhostaíocht, chomh maith le rannpháirtíocht sa saol polaitiúil; á iarraidh an athuair ar AE cabhrú le

tíortha comhpháirtíochta beartais a fhorbairt chun tacú le cúramóirí daoine faoi mhíchumas;

Cearta daoine scothaosta

19. á iarraidh an athuair ar AE agus ar a Bhallstáit bealaí nua a fhorbairt chun cearta daoine scothaosta a neartú agus na dúshláin iomadúla atá rompu a chur san áireamh, amhail idirdhealú bunaithe ar aois, bochtaineacht, foréigean agus easpa cosanta sóisialta, i measc nithe eile;

An ceart chun bia

20. á mheabhrú gur ceart daonna é an ceart chun bia, lena n-áirítear rochtain fhisiceach agus eacnamaíoch ar bhia leordhóthanach nó ar na modhanna chun é a sholáthar; á chur in iúl gur cúis mhór bhuartha di na dúshláin a bhaineann leis an gceart chun bia ar fud an domhain, go háirithe i gcásanna cogaidh agus coinbhleachtaí; á iarraidh ar AE agus ar a Bhallstáit treoirlínte sainordaitheacha a chur chun cinn maidir leis an gceart chun bia laistigh de chóras na Náisiún Aontaithe;

An ceart chun comhshaol glan, sláintiúil agus inbhuanaithe

21. á thabhairt chun suntais go bhfuil éifeachtaí díreacha ag an athrú aeráide agus ag a thionchar ar an gcomhshaol ar theachtadh éifeachtach chearta uile an duine; ag aithint obair thábhachtach eagraíochtaí na sochaí sibhialta, cosantóirí chearta an duine agus gníomhaithe dúchasacha chun timpeallacht ghlan, shláintiúil agus inbhuanaithe a chosaint; á chur in iúl gur saoth léi an riosca atá roimh chosantóirí chearta an duine maidir leis an gcomhshaol agus roimh ghníomhaithe dúchasacha agus á iarraidh go ráthófar a gcosaint éifeachtach;

Cearta an duine agus teicneolaíochtaí digiteacha

22. á chur in iúl gur cúis bhuartha di an bhagairt a d'fhéadfadh a bheith ag an intleacht shaorga (IS) do dhaonlathais agus do chearta an duine, go háirithe mura ndéantar í a rialáil go cuí; á chur in iúl gur geal léi conclúidí ón gComhairle an 26 Meitheamh 2023 chun ról agus ceannaireacht AE a neartú i rialachas digiteach domhanda, go háirithe agus an leabhar rialacha digiteacha domhanda á mhúnlú aige, agus sa chiall sin á chur in iúl gur geal léi an togra le haghaidh rialachán chun comhchuibhiú a dhéanamh ar na rialacha maidir le IS ar gá dóibh cearta an duine a chosaint agus na buntáistí is féidir le IS a chur ar fáil d'folláine an duine;

Bosca uirlisí AE a neartú chun cearta an duine agus an daonlathas a chur chun cinn agus a chosaint ar fud an domhain;

Plean Gníomhaíochta an Aontais Eorpaigh maidir le Cearta an Duine agus an Daonlathas

23. á thabhairt faoi deara, cé gur suntasach cur chun feidhme phlean gníomhaíochta AE maidir le cearta an duine agus an daonlathas go dtí seo ag AE agus a Bhallstáit, go bhfuil sé fós ag titim, go háirithe, mar a luaitear ina athbhreithniú meántéarma, mar gheall ar na dúshláin nach bhfacthas a leithéid riamh roimhe seo ar fud an domhain ó glacadh é; á chur in iúl gur geal léi, sa chiall sin, atreisiú an phlean gníomhaíochta don

tréimhse atá fágtha, d'fhonn uasmhéadú a dhéanamh ar na sineirgí agus ar an gcomhlántacht idir cearta an duine agus an daonlathas ar an leibhéal áitiúil, ar an leibhéal náisiúnta agus ar an leibhéal domhanda;

Ionadaí Speisialta an Aontais Eorpaigh um Chearta an Duine

24. ag tacú go hiomlán le hobair ISAE um Chearta an Duine chun rannchuidiú le hinfheictheacht agus comhleanúnachas ghníomhaíochtaí AE chearta an duine i gcaidreamh seachtrach AE; ag seasamh leis an ról lárnach atá aige i gcur chun cinn agus i gcosaint AE maidir le cearta an duine trí bheith ag obair i gcomhar le tríú tíortha agus comhpháirtithe atá ar aon intinn leo;

An Ionstraim um Chomharsanacht, Forbairt agus Comhar Idirnáisiúnta – an Eoraip Dhomhanda agus an clár téamach um chearta an duine agus um an daonlathas

25. ag meabhrú ról bunúsach na hIonstraime um Chomharsanacht, Forbairt agus Comhar Idirnáisiúnta – an Eoraip Dhomhanda, lena n-áirítear a clár téamach um chearta an duine agus an daonlathas, mar ionstraim shuaitheanta an Aontais i gcur chun cinn agus i gcosaint chearta an duine agus an daonlathais ar fud an domhain; á thabhairt chun suntais gur gá dul i dteagmháil leis an tsochaí shibhialta i ngníomhaíochtaí seachtracha ábhartha uile AE; á athdhearbhú a thábhachtaí atá sé cur chuige atá bunaithe ar chearta an duine in ionstraimí gníomhaíochta seachtraí AE a shruthlíniú;

Comhaontuithe idirnáisiúnta AE

26. á chur i bhfáth gur cheart feidhm a bheith ag clásail i ndáil le cearta an duine maidir le comhaontuithe idirnáisiúnta uile AE mar 'ghné riachtanach', lena n-áirítear comhaontuithe earnála agus infheistíochta; ag tabhairt dá haire gur chuir AE na clásail maidir le cearta an duine i ngníomh go foirmiúil dhá dhosaen uair agus nár glacadh ach 'bearta iomchuí' faoi na clásail sin uair amháin ó shin; á athdhearbhú, i bhfianaise sáruithe leanúnacha ar chlásail chearta an duine ag a thíortha comhpháirtíochta, gur cheart do AE freagairt go mear agus go cinntitheach, lena n-áirítear trí na comhaontuithe ábhartha a chur ar fionraí má bhíonn roghanna eile neamhéifeachtach;

Idirphléití an Aontais Eorpaigh maidir le cearta an duine

27. á chur i bhfáth go bhfuil ról tábhachtach ag idirphlé i ndáil le cearta an duine i sraith uirlisí AE maidir le cearta an duine agus mar phríomhbhealach chun plean gníomhaíochta AE maidir le cearta an duine agus an daonlathas chur i bhfeidhm; á thabhairt chun suntais gur cheart don idirphlé sin aghaidh a thabhairt ar staid chearta uile an duine agus an daonlathais leis na tíortha ábhartha; ag tabhairt dá haire gur cheart féachaint ar idirphlé i ndáil le cearta an duine mar phríomhghné de rannpháirtíocht mharthanach AE seachas mar ionstraim shaorsheasaimh; á mheabhrú gur gá na hidirphléití sin a úsáid i gcomhar agus i sineirge le hionstraimí eile; á athdhearbhú gur gá cásanna aonair a ardú agus obair leantach leordhóthanach a áirithiú; á iarraidh go méadófaí infheictheacht na n-idirphléití sin agus a dtorthaí, lena n-áirítear trí phreasráiteas comhpháirteach a fhoilsiú;

Córas Domhanda Smachtbhannaí an Aontais i ndáil le Cearta an Duine (GHRSR)

28. á chur in iúl gur geal léi úsáid mheadaitheach GHRSR AE mar phríomhuirlis pholaitiúil i gcosaint AE maidir le cearta an duine agus an daonlathas ar fud an domhain; ag cur sonrú, áfach, sna dúshláin a bhaineann le ceanglas aontoilíochta agus iad á nglacadh agus á iarraidh an athuair go dtabharfar isteach vótáil trí thromlach cáilithe le haghaidh cinntí maidir le GHRSR; ag tacú go hiomlán leis an bhféidearthacht smachtbhannaí spriocdhírithe frith-éillithe a fhorchur laistigh de chreat AE i ndáil leis sin, ar tosaíocht sheanbhunaithe de chuid na Parlaiminte é, cibé acu trína áireamh in GHRSR nó trí chóras eile; á thabhairt chun suntais gur gá smachtbhannaí a fhorfheidhmiú go hiomlán agus á iarraidh go rachfaí i ngleic le himchéimnithe;

Gníomhaíochtaí tacaíochta don daonlathas

29. á athdhearbhú gur cúis bhuartha di na hionsaithe méadaitheacha atá á ndéanamh ag réimis údarásaíocha agus neamhliobrálacha ar an daonlathas agus ar chaighdeáin dhaonlathacha; á chur i bhfáth go bhfuil cosaint agus tacaíocht an daonlathais ar fud an domhain ag éirí níos coitianta i leas geopholaitiúil agus straitéiseach; ag athdhearbhú a thábhachtaí atá misin breathnóireachta toghcháin an Aontais agus rannchuidiú na Parlaiminte lena modheolaíocht a fhorbairt agus a fheabhsú; á iarraidh go neartófaí acmhainní Ghrúpa Tacaíochta Daonlathais agus Comhordaithe Toghchán Pharlaimint na hEorpa;

Tacaíocht AE do chosantóirí chearta an duine

30. á chur in iúl gur cúis mhór bhuartha di na hionsaithe agus an ciapadh a dhéantar ar chosantóirí chearta an duine, chomh maith lena dteaghlaigh, a bpobail agus a ndlíodóirí, agus á chur in iúl go bhfuil na modhanna, atá ag éirí níos sofaisticiúla, á úsáidtear chun géarleanúint a dheanamh orthu ina chúis imní go háirithe; á chur in iúl go dtacaíonn sí go hiomlán le hobair chosantóirí chearta an duine agus gníomhaíocht AE chun a gcosaint a áirithiú ar fud an domhain; á iarraidh go gcuirfidh AE agus a Bhallstáit Treoirlínte AE maidir le cosantóirí chearta an duine i bhfeidhm go hiomlán agus go comhsheasmhach; á iarraidh go ndéanfaí iarrachtaí chun infheictheacht ghníomhaíochtaí agus bhealaí AE a neartú chun cosantóirí chearta an duine a chosaint agus chun tacú leo; á iarraidh an athuair ar an gCoimisiún ról réamhghníomhach a ghlacadh i scéim uile-Aontais a bhunú chun víosaí gearrthéarmacha a eisiúint do chosantóirí chearta an duine atá i mbaol;

An comhrac i gcoinne na saoirse ó phionós agus na héillitheachta

31. á chur i bhfios go láidir go ndéanann saoirse ó phionós agus éilliú araon sáruithe ar chearta an duine agus meath daonlathach a chumasú agus a ghéarú; á chur in iúl gur geal léi gníomhaíochtaí frith-éillithe i mbeartais sheachtracha AE sa teachtaireacht chomhpháirteach ón gCoimisiún agus ó Ardionadaí an Aontais do Ghnóthaí Eachtracha agus don Bheartas Slándála an 3 Bealtaine 2023 maidir leis an gcomhrac i gcoinne an éillithe (JOIN(2023)0012); ag tacú leis na forálacha frithéillithe a áirítear i gcomhaontuithe trádála AE le tíortha nach bhfuil in AE; ag athdhearbhú a thábhachtaí atá ról na sochaí sibhialta i dtíortha nach bhfuil in AE maidir le maoirseacht a dhéanamh ar an gcomhrac i gcoinne saoirse ó phionós agus an éillithe;

Gníomhaíochtaí an Aontais Eorpaigh ar an leibhéal iltaobhach

32. ag athdhearbhú gur gá don Aontas agus dá Bhallstáit labhairt d'aon ghuth ag na Náisiúin Aontaithe agus i bhfóraim iltaobhacha eile; á iarraidh ar AE agus ar a Bhallstáit suíochán buan ar leith a ráthú don Aontas i bhfóraim iltaobhacha, lena n-áirítear Comhairle Slándála na Náisiún Aontaithe; á iarraidh ar thoscaireachtaí AE ról níos láidre a bheith acu maidir i bhfóraim iltaobhacha, ar cheart acmhainní iomchuí a bheith ar fáil dóibh;

33. á chur in iúl gur geal léi an tacaíocht pholaitiúil agus airgeadais atá tugtha ag AE don Chúirt Choiriúil Idirnáisiúnta (ICC), lena n-áirítear oifig Ionchúisitheoir ICC; á iarraidh ar AE agus ar a Bhallstáit leanúint de thacaíocht a thabhairt do ICC leis na modhanna agus na hacmhainní is gá agus na hionstraimí uile atá ar fáil dó a úsáid chun an comhrac i gcoinne saoirse ó phionós ar fud an domhain a neartú;

Cur chuige Fhoireann na hEorpa

34. á chur in iúl gur oth léi na cásanna cur chuige éagsúil maidir le cearta an duine a chosaint agus a chur chun cinn i dtíortha nach bhfuil san Aontas a fheictear in ambasáidí na mBallstátagus i dtoscaireachtaí AE; á chur i bhfios go láidir gur cheart go mbeadh ról méadaitheach ag ambasáidí na mBallstáit, *maidir le cearta an duine a chur chun cinn agus a chosaint mar thosaíocht, chomh maith le tacú leis an tsochaí shibhialta i dtíortha nach bhfuil san Aontas:* ag tabhairt dá haire nár cheart go dtitfeadh an fhreagracht sin go hiomlán ar Thoscaireachtaí an Aontais; ag tathant ar an Aontas Eorpach agus ar a Bhallstáit dlús a chur lena n-iarrachtaí cearta an duine agus an daonlathas a chur chun cinn agus a chosaint ar fud an domhain;

°

° °

35. á threorú dá hUachtarán an rún seo a chur ar aghaidh chuig an gComhairle, chuig an gCoimisiún, chuig Leas-Uachtarán an Choimisiúin / Ardionadaí an Aontais do Ghnóthaí Eachtracha agus don Bheartas Slándála, chuig Ionadaí Speisialta an Aontais Eorpaigh um Chearta an Duine, chuig rialtais agus parlaimintí na mBallstát, chuig Comhairle Slándála na Náisiún Aontaithe, chuig Ardrúnaí na Náisiún Aontaithe, chuig an Uachtarán ar an 77ú seisiún de Chomhthionól Ginearálta na Náisiún Aontaithe, chuig Uachtarán Chomhairle na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine, chuig Ard-Choimisinéir na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine agus Cinn Toscaireachta an Aontais Eorpaigh.

RÁITEAS MÍNIÚCHÁIN

Gach bliain, glacann Parlaimint na hEorpa trí thuarascáil bhliantúla ar bheartais eachtracha, slándála agus cosanta AE agus ar bheartais chearta an duine.

Baineann na tuarascálacha leis an méid seo a leanas:

- cur i bhfeidhm an Chomhbheartais Eachtraigh agus Slándála - tuarascáil bhliantúil 2023 (bunaithe ar an tuarascáil ó Ardionadaí an Aontais don Bheartas Eachtrach chuig Parlaimint na hEorpa maidir leis an gComhbheartas Eachtrach agus Slándála) - inniúlacht Choiste AFET,
- Cearta an duine agus an daonlathas ar fud an domhain agus beartas an Aontais Eorpaigh ar an ábhar - tuarascáil bhliantúil 2023 (bunaithe ar Thuarascáil Bhliantúil AE maidir le Cearta an Duine agus leis an Daonlathas ar Domhan 2022) - inniúlacht Fhochoiste DROI, agus
- cur i bhfeidhm an Comhbheartais Slándála agus Cosanta - tuarascáil bhliantúil 2023 (bunaithe ar an tuarascáil ó Ardionadaí an Aontais don Bheartas Eachtrach chuig Parlaimint na hEorpa maidir leis an gComhbheartas Eachtrach agus Slándála) - inniúlacht Fhochoiste SEDE.

Déanann na tuarascála sin faireachán agus measúnú ar chur chun feidhme an Chomhbheartais Eachtraigh agus Slándála, lena n-áirítear beartas AE maidir le Cearta an Duine agus an Comhbheartas Slándála agus Cosanta. Is cuid lárnach iad de rannchuidiú Pharlaimint na hEorpa le beartas eachtrach AE a cheapadh, go háirithe maidir leis an gceart grinnscrúdaithe neartaithe a thugtar do Pharlaimint na hEorpa le Conradh Liospóin. Tá sé bunriachtanach go bhfreagródh Parlaimint na hEorpa do na tuarascálacha bliantúla arna n-eisiúint ag institiúidí eile a luaithe a fhoilsítear iad.